

УДК 1:316.477

DOI <https://doi.org/10.30970/2307-1664.2019.24.10>

ДОСЛУХАННЯ І ЧУЙНІСТЬ У ДОСВІДІ ПОКЛИКАННЯ: ФЕНОМЕНОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

Євген Мулярчук

Національна академія наук України,
Інституту філософії імені Г. С. Сковороди
вул. Трьохсвятительська, 4, 01001, м. Київ, Україна

У статті досліджено покликання як феномен особистісного існування людини. Розкрито екзистенційну структуру покликання як відповідання на поклик. Поклик виявляється як смисловий феномен, звернення, яке людина чує і розуміє. Чуття і розуміння поклику у досвіді покликання людини відбуваються через її дослухання до істини власного буття та чуйність до інших у співбутті у світі. Дослухання як екзистенційне налаштування не є безпосереднім чуттєвим актом і включає в себе, крім самого слухання, готовність та рішучість діяти відповідно до того, що людина розуміє у почутому. Автор аналізує концепцію дослухання в екзистенційній аналітиці М. Гайдеггера та показує її обмеженість для розуміння сутності феномена покликання. У гайдеггерівській філософії дослухання орієнтоване на істину та сенс самобуття людини, і хоча воно повсякденно відкрите до чуття інших, у цьому налаштуванні бракує інтенції до буття-для-інших, тобто власне етичного виміру світовідношення людини.

У статті проаналізовано феномени логосу та голосу у філософській та в містичній традиції. Логос є сенсом, який розкривається у бутті людини. Голос одкровення долає межі кінцевого буття і є безпосереднім виявленням понадособистісного буття. Водночас в аспекті міжособистісних відносин важливо чути звернення і розуміти потреби іншої людини. Доведено, що саме чуйність як етичне налаштування вможливує необхідне для феномена покликання спрямування до виходу людини поза обмеження її індивідуального існування та осягнення понадособистісної мети її буття. Чуйність універсальна, відкриває людину до співчуття всьому існуючому і являє собою особливе етичне покликання людини до добра. Таким чином, обґрунтовано структурний зв'язок та необхідність поєднання екзистенційного дослухання до істини власного буття та етичної чуйності у співбутті з іншими людьми для виявлення і здійснення покликання людини.

Ключові слова: покликання, поклик, чуття, розуміння, дослухання, чуйність, відповідання, екзистенційна істина, мета існування.

У сучасному світі дедалі більш актуальною проблемою є самоорганізація життя на рівні спільнот та індивідів. У насиченому просторі комунікацій та впливів на свідомість людини важливе вміння кожного з нас дослухатися до себе та до інших людей поряд, саме бажання чути себе, ближніх й те у світі, що не промовляє у голос, але від нас залежить, потребує нашої участі, закликає до нашої відповідальності. У цій статті ми маємо на меті аналізувати умови можливості такої внутрішньої мотивації людини, як її покликання. Предметом аналізу є дослухання та чуйність як екзистенційно-етичні налаштування людини у її бутті у світі.

Покликання у феноменологічному розумінні являє собою відповідь на поклик. У мотиваційному аспекті ми визначаємо цей феномен як смислове ціле, що об'єднує бажання, здібності, діяльність та їх оцінку відповідно до розуміння людиною особистісного, суспільного або трансцендентного блага, на яке вони спрямовані [3, с. 102–103]. У цій розвідці ми розглядаємо, що означає чути і зрозуміти поклик та відповідати на нього, або, як людина розпізнає серед різноголосся світу і серед численних власних мотивів те, що

стає для неї буттєвим покликом, що відповідає її бажанням, здібностям, стає метою її існування.

Провідною методологією в такому аналізі є екзистенційна аналітика буття людини, зразки якої представлені у працях М. Гайдеггера. Зокрема, у «Бутті і час» філософ розвиває концепцію слухання як похідного від розуміння буття. Буття кличе до участі у ньому. Dasein набуває визначеності свого «хто», стає кимось, відповідаючи на поклик буття, на призов брати участь у бутті. Людина, Dasein як пише Гайдеггер, спрямована на розуміння власних можливостей, шукає себе. Це означає, що вона налаштована чути і розуміти. Це розуміння «має екзистенційну структуру, яку ми називаємо накидуванням. Воно кидає Dasein на його заради-чого<...>» [4, с. 145]. І мова, і чуття людини ґрунтовні у такому буттєвому розумінні [4, с. 164]. І ось таке дослухання є водночас і відкритістю до інших – тобто тим, що ми називаємо чуйністю. Як пише Гайдеггер, «дослухання <...> є екзистенційна відкритість Dasein як співбуття для інших. <...> Як розуміюче буття-у-світі з іншими воно «слухняне» до співприсутності та до себе самого і в цьому послуху до них належить» [4, с. 163].

Виходячи з цих методологічних настанов та аналітичних осягнень, ми й пропонуємо у подальшому викладі аналіз феноменів дослухання та чуйності у досвіді покликання.

Дослухання

Отже, слухання є розуміючим не лише стосовно того, що звучить уголос. Це й чуття своєї схильності до якоїсь справи, певність у тому, що можуть робити наші руки, що любить серце. Прислухавшись до себе, ми розуміємо, як нам бути, ким ми є у світі. Але зрозуміти – не завжди і не автоматично означає послухатись. Попри розуміння, можливе й небажання здійснювати те, що відчуваєш вірним, і нерішучість діяти. Чи пішла людина шляхом, вказаним її чуттям і розумінням поклику, або як від нього відхиляється її життєва стежина – це вже про діяльне слухання – «дослухання». Щоб дослухатися і діяти, потрібно мати бажання і мету. Метафізику бажання і мети осягнути не просто. Ми лише наближаємося до неї в аналізі феномена поклику.

Поклик не почуєш, вислухуючи його спрямовано, адже його виявлення – не процедура, а подія. Він виявляється нам, приходиться іноді несподівано. Але ми можемо бути налаштованими його чути. Чуємо ми у собі. У чутті відкривається та глибина, в якій може виявитися поклик. Безпосередньо ним стає, наприклад, голос іншої людини, який щось відкриває нам або звертається до чогось, що від нас залежить, що ми вже знали у собі, але не мали наміру реалізувати. І саме тому, що в такий спосіб відбувається наше власне розуміння себе, ми можемо відповідати на поклик. Поклик пробуджує нашу самість і спонукає брати участь у тому, що нас переважає. Коли доводиться обирати між мрією, улюбленою справою та суворою необхідністю жити, відповідаючи на вимоги й загрози, актуальні для особистості, її ближніх, спільноти та держави, виникає питання: що перше, що важить більше? Про етичні аспекти відповідальності буде далі. Але в будь-якому разі, щоб відповідати, визначати власне спрямування, приймати свою долю у світі, необхідно спершу чути себе і зберігати пам'ять про те, ким ти є, ким себе відчуваєш та визначаєш. А щоб це знати, щоб знайти себе, потрібно вирушити в дорогу, відкриваючи інше, ніж ти сам, ті напрямки, куди й до чого можеш йти. Потрібно залишити життєві піклування або зручності повсякденної облаштованості, на які не всім і щастить, щоб не зупинятися на цьому і не залишитися на узбіччі можливого шляху.

Слухає той, хто прагне розуміння, хто визнає своє незнання. За це колись дельфійський оракул назвав Сократа наймудрішим з усіх людей. Усвідомлене незнання налаштовує не заспокоюватися, бути чутливим, намагатися діяти розуміння себе і свого буття.

Грецький мудрець ставив під сумнів думки інших і власні міркування, був відкритий чути те, що перевершує його розуміння. Від античної філософії ми сприйняли ідею буття. Ми дослухаємося до себе, до інших, до всього у світі у спрямуванні розуміти буття. Гайдеггер визначав розуміння буття як спосіб людського існування, вважаючи, що будь-який інший досвід можливий на його основі. Попри те, філософ писав, що людське розуміння відразу «падає» у світ речей, орієнтоване і стурбоване існуванням у завжди вже даному, фактичному середовищі. Тому на фундаментальне онтологічне розуміння потрібно бути налаштованим особливим чином. У праці «Буття і час» такими основними налаштуваннями визначено страх (Furcht) і жах (Angst). Страх спонукає людину цінувати повсякденне буття у світі, розуміти можливості та небезпеки в ньому і заважає дослухатися до самої себе, натомість покладатися на те, що кажуть «люди». Жах, навпаки, налаштовує людину чути себе і обирати свої можливості, виявляючи її самотність перед невідворотністю небуття у світі. Екзистенційні налаштування визначені Гайдеггером як розуміючі. Однак у страху перед смертю і жаху небуття переживається трансцендентне, те, що зрозуміти не вдається. Трансцендентне – це не лише ідея, але й сама дійсність нашої відкритості. Буття, яке ми переживаємо і яке для себе боїмося втратити, переважає нашу самотність. У цьому досвіді для нас існують інші люди та все суще, адже буття не обмежене нами. Тому й поклик, який ми чуємо і розуміємо, не похідний від нашого жаху перед небуттям. Це досвід трансценденції.

Чуття поклик пробуджує бажання його здійснити, а його розуміння робить це здійснення метою, відкриває те, як нам бути. Чуття не визначає межі можливого, ці обрії задає розуміння. Так, у переживанні жаху (Angst) ми відкриваємо можливість небуття, а розуміння конечності існування мобілізує нас бути у визначених межах. У страху (Furcht) ми відчуваємо небезпеку для повсякденного існування, але розуміємо й уникаємо смерті, як такої, що може статися з нами у світі у зв'язку з тими чи іншими подіями та умовами і намагаємося запобігти або приготуватися до них, зрештою, впорядкувати своє життя перед їх неминучістю.

Однак дослухатися можливо до чогось, що має особисте для нас значення, що стане темою нашого буття. Екзистенція, зображена Гайдеггером в її феноменальній до-особовості, видається лише теоретичним концептом. Людина живе чуттям особистої нескінченності, навіть коли воно видається марною втечею від буттєвих обмежень. Адже якщо йдеться про те, що лише жах небуття спонукає екзистенцію бути собою, то хотілося б запитати, а ким тоді й навіщо бути? Якщо кінець невблаганний і обриває все для нас можливе, тоді таке буття для себе не має сенсу. Ми протиставляємо цьому екзистенційному стану конечності подію чуття поклик, який відкриває нескінченність актуальну, можливість виходу до буття не визначеного нашими межами. Чуття поклик є виявом відкритості, готовності слухати і зрозуміти інших та діяти відповідно.

Ми безперечно погоджуємося з тим, що Гайдеггер вважав дослухання буття неслуховим феноменом. Загалом слухання не є безпосереднім чуттєвим актом. Адже, як писав філософ, «Dasein чує, тому що розуміє». Дослухання не є «діловитим підставлянням вух» до чогось у світі, але реалізацією бажання людини розуміти власне буття і буття загалом. У цьому виявляється «екзистенційна відкритість Dasein» до всього сущого у бутті і, передусім, до співбуття з іншими людьми. Гайдеггер зазначає: «Слухання конститує навіть первинну і власну відкритість Dasein для його найбільш свого вміння бути в якості чуття голосу друга, якого всяке Dasein носить із собою» [4, с. 163].

Таким чином, з-поміж різноманіття голосового буття ми вирізняємо те, що має сенс у нашій ситуації, додаємо своє розуміння до повноти вже набутого досвіду або й змінюємо попередні уявлення про буття у світі. Щось інше ми залишаємо до часу або назавжди в зоні

нерозбірливого, нерозібраного шуму. Але, як писав Гайдеггер, «чистого шуму» або «звукових комплексів» у світі не буває, потрібна спеціальна установка на те, щоб так сприймати. І мова безпосередньо не існує як фонетичний матеріал або як система сигналів, але як певне розуміюче розкриття сенсу буття у спільному світі [4, с. 163, 164]. Для нашої налаштованості чути і розуміти буття звучить у мові. Все у світі має для нас сенс, пробуджує мову. Адже, як пише Гайдеггер, сенс є екзистенціалом, а не властивістю суцього [4, с. 151]. Ми «розмикаємо» і наповнюємо існуюче сенсом у його стосунку до нашого буття. Так, наприклад, вогонь «пече» – ми цього не бачимо, але кажемо це собі вже на відстані від нього, або ж виявляємо це зойком від несподіваного дотику. Він до нас дружній, або ж і страшний. У нас для нього є різні назви, відповідно до його проявів і місця у нашому світі: «вогник» світить, «багаття» живить, «родинне вогнище» зігріває, «пожежа» нищить, «пекло» жахає. Ми не можемо бути до нього байдужими. Вогонь є чимось незаперечно іншим, ніж ми. Навіть, коли ми його контролюємо і здатні загасити, він є самотнім. Але ми розкриваємо сенс його буття, дивлячись та слухаючи його. У нашому розумінні вогонь являє буттєву енергію суцього як того, що мало здатність запалати.

Філософи віддавна мислили у вияві вогню нескінченність і неосяжність буття. Вогонь всім видимий, але неможливо побачити його сутність. Можливо, саме виходячи з цього вогневого, досократівського розкриття сенсу буття, Гайдеггер змінив класичну феноменологічну установку на «бачення», в яку було вписане і розуміння буття-до-смерті, налаштуванням на чуття. Його феноменологія «невиявленого» дослухається. І в цій зміні відбувається важливе. Замість соліпсизму трансцендентального *ego*, яке здійснює *eros*, знезначення неочевидного, і лише достеменності екзистенційного жаху *Dasein* перед небуттям у пізніших текстах Гайдеггера йдеться про пробудження людини до розуміння буття загалом, про відкритість тій істині, яка її переважає. Аналізуючи думку Геракліта, філософ пише, що саме буття виявляється через логос, тобто як таке, що має сенс у собі. І коли сенс уже переноситься Гайдеггером з екзистенції на саме буття, чи не є це відповіддю філософа на всі жахи і знезначення людського існування протягом історії людства? Можливо, ця відповідь спрощена, тоталізована й насильницька. Проте в ній філософ знаходить ґрунт для належного і цінного. Мислення про істину буття – це те, на думку Гайдеггера, що людині, передусім, належить здійснювати. Буття, у його тлумаченні, «кличе» до цього, «мислителю залишається лише слідувати поклику» [5, с. 47]. Людина дослухається до «Λόγος'у» буття, який об'єднує все суще, і «людський Λόγος підвладний покликанню самого "Логоса"» [5, с. 377]. Однак таке зачарування буттям робить його поклик, цей логос чимось магічним. Натомість Гадамер, чия герменевтика спирається на думку Гайдеггера, знаходить інший спосіб продумати тему логосу і сенсу буття, пишучи, що «первинний сенс логоса – це "давати відповідь", "давати звіт"» [1, с. 48]. Тоді й можливо нам відповідати перед суцим, перед кимось іншим.

Чи не через цю тотальність його думки, тема покликання у філософії Гайдеггера не може розгорнутися? Адже в ній замало місця для особистості та міжособистісної співприсутності, цінності людського, соціального буття. Натомість людина мислиться такою, яка або забуває себе у повсякденності, в неістині буття, або ж вона чує поклик буття і її завдання – бути його пастухом, вибирати паростки істини у полі його виявлень, служити його істині, бути в її «просвіті». Бракує її власного сенсу у світі. Більше йдеться про призначення, а не про покликання. Буття загалом і *Dasein* не є особами. Натомість для покликання потрібно бути особою, мати обличчя, відчувати не лише совість у собі, але й сором перед кимось за власний страх і неспроможність до автентичного існування. *Dasein* не покликане у світі, його вкинуто у нищівність буття-до-смерті, йому призначено пройти свій шлях до

кінця, воно також має призначення від інших, при чомусь задіяне у повсякденному існуванні. Бракує чуйності, вона не очікується.

Якщо тема покликання у Гайдеггера якимось і звучить, то лише поетично. А поезія – це вияв дослухання, почуття, а не так чуйності. Почуття завжди має, наше інтимне, навіть виплеснуте зовні, воно приватне. А ось чуйність відкриває нас безмежно і для всіх. Після повороту думки цього філософа до мови про буття, останнє відкривається людині (тепер уже не Dasein), якщо вона налаштована його слухати і висловлювати почуте. Буття мовить словами поетів і давніх філософів, в їх рядках люди мають шукати знаки та знамення істини. У такому налаштуванні на істину можливе відкриття призначення людини, оскільки вона служить чомусь. Наприклад, це давати слово буттю, дослухатися до нього в мові. Однак повторимо, що для покликання потрібна можливість особистого відповідання на поклик, чуття кінцевої істоти, з якою буття загалом неспівмірне. Буття – не суще. Буттю ми не можемо відповідати. Його можна лише переживати і розуміти або й не бути налаштованим на таке переживання і розуміння. А ось відповідати можливо перед собою, перед іншими людьми та кінчними сущими і перед Богом як тим, хто є джерелом буття, за наше власне буття, за спільне з іншими життя, за дії у світі стосовно всього вразливого та від нас залежного.

Саме налаштування на відкриття буттєвої істини породжує готовність чути поклик, можливість запитання, до чого ми покликані бути, в чому відкриємо мету нашого існування, але це ще не конститує покликання. Потрібна людська суб'єктивність. Покликання є феноменом особистісного існування. Кожна людина вважає свій поклик особливим, до неї зверненим. Так, наприклад, релігійне покликання переживається як таке, що походить від Бога, який є джерелом буття і гарантом свободи людини. Потрібний послух його істині і рішучість відповідати їй. Такий досвід переважно не висловлюється нами. Ми дослухаємося до себе, до одкровення, яке не звучить вголос. У книзі про єврейських містиків Гершом Шолем пише, що людина «чує» й розуміє присутність слова в собі як відкриття іншого, вищого за неї, саме її чуття є трансценденцією. Вона «усвідомлює фундаментальну подвійність, безкрайню прірву, подолати яку може лише голос, голос Бога, який спрямовує та законодавствує в Своєму одкровенні, і голос людини у молитві» [6, 28]. Переживаючи таким чином буття у його повноті та істині, відчуваючи вдячність Творцю за його дар, ми маємо ще знайти власне спрямування у світі – те, для кого бути у ньому, кому відповідати у своєму покликанні.

Дослухання – це не різновид сприйняття звуків, це готовність розпізнавати голос поклику навіть у тому, що не звучить для слуху, розуміти й те, що формально мовою не вважається, що не записане у словах. Це налаштування досягнути сенс, розкрити значення всього сприйнятого із спонуканням до відповіді. Ми носимо в собі враження від почутого у світі, даємо йому місце, глибину власного переживання. Нас наповнюють почуття, іноді через край, або ж ми їх у собі приховуємо. Розуміння дає міру і раду почутому. А ось чуття поклику завжди тихе, ми бережемо його в собі. Чуття нетілесне. Це в почуттях ми слухаємо водночас і свій розум, і своє серце та обираємо між ними. А чуття не має тілесного органу. Його, як місце для поклику, асоціюють із душею. Поклик, що відкривається чуттям, не підлягає вибору, не підкоряється нашій волі, хоча ми також вільні на нього не відповісти. Він існує уві сні і в пробудженні, у нашій відмові і в нашому русі назустріч.

Дослухання до поклику виявляє нашу відкритість понадособистісному буттю, готовність сприйняти його істину. У ньому ми сподіваємося досягнути сенс, який поєднає нас із тим, що переважає наше буття. Дослухання є універсальною здатністю. До пізнання люди не однаковою мірою здібні, але всім дана можливість слухання. Слухняність, яку виховують у дитині, спрямована на те, щоб приймати досвід і спосіб буття інших. Це схвально й у стар-

шому віці, адже бажання дослухатися до інших незайве, а можливості розуміти себе у світі обмежені. Людина неслухняної вдачі зазвичай у небезпеці. Налаштованість на слухання й слухняність виявляються практичними, моральними і навіть мають сенс законослухняності. У релігійних спільнотах послух стає методом осягнення духовних благ. Але все ж таки дослухання більше, ніж слухняність, у ньому присутній наш власний стосунок до істини.

Дослухання потребує чуття людини, вкоріненого в її переживанні буття, від якого вона має енергію до здійснення почутого. Щоб сприйняте на слух отримало відповідь, воно має дійти до нашого розуміння. Самих себе, власні бажання ми слухаємо, розуміємо і, виявляючи дослухання, йдемо за цим. Особистісне буття виявляється в такому внутрішньому діалозі та в спілкуванні з іншими, його зміст – це те, на що ми відповідаємо і що виконуємо у світі. Особистість виявляється в її відповіданні. Я – той, хто чує себе, кого назвали, до кого було звернення. Нас кличуть до співбуття у людському світі. І для цього в просторі співіснування ми маємо виявляти не лише бажання слухати, але й особливе налаштування на чуйність.

Чуйність

Ми чуємо голоси. Те, що звучить і має для нас сенс, – це голос. Кличе той, хто сам чує, хто здатний до мови. Втім, наша чутливість може значно розширити коло голосів, які ми сприймаємо. У спочатку невизначних звуках можна збагнути певне значення. Так чують природу, море, нас кличуть гори, ми розуміємо тварин, до нас промовляє історія, минулі та прийдешні покоління, зоряна далечінь. У прочитаній книзі, зверненнях людей, нашому внутрішньому чутті мовить мудрість, говорить до нас слово Боже. І, навпаки, небажання чути і розуміти інших, звужує обрії світу до намірів нашого власного еґо. За лаштунками комфортного самозаспокоєння приспана відповідальність. Можна схибити з відповіддю, помилитися у розумінні сказаного, з місцем спрямування, стосовно імені того, хто кличе, та не можна без провини знехтувати зверненням від іншого.

Нечуйність до інших людей та істот відображає недостатність нашого чуття себе, глухоту до внутрішнього голосу, брак співпереживання. Тоді й природа сприймається як сукупність німого матеріалу, живі істоти не мають права на самостійне буття, всесвіт мовчить. Чуйність до інших є предметом моральної вимоги, має виховуватися. Іноді потрібно збудити цю відкритість, це чуття в людині, пробитися до її на собі замкненого переживання самості, щоб залучити її до співіснування, отримати її відгук.

Розум може бути монологічним, інтелект штучним, слухання удаваним. Лише чуйність завжди справжня. Увагу до того, що відчують інші, і виявлення дієвого співчуття ми називаємо також людяністю. Людяність неможлива без чуйності. На універсальній здатності чути і відповідати на потребу іншого тримається спільний світ, який включає до певної міри все, з чим взаємодіють люди. Людяність стосується і створеного не нами – надбань праці й творчості інших людей та всього живого взагалі. Адже це людська відповідальність – збереження природи, надбань культури, святинь. Ми самі маємо відчувати себе людьми стосовно інших, щоб не втрачати власну гідність, і маємо вірити в людяність цілого світу, у співмірний, співзвучний нам, людям, сенс і задум буття. «Те, що вічне, – людяне», – цей рядок із поезії А. Фета часто повторює в різних працях В. Малахов. В одній з останніх філософ зазначає: «Це сам дух вимогливої, чуйної, пильної до себе людяності, яка здатна відгукнутися і на кликання ззовні, і поклик згори; ось його, мені здається, важливо нам із вами не втратити» [2, с. 97].

Проте в чуйності виявляється більш універсальний, ніж людяність, феномен. Так, і тварини, маючи інші можливості сприйняття світу, співпереживають нам, їм відкрита наша кінечність – те, в чому ми, як і вони, маємо спільну долю. Ми сприймаємо їхнє співпереживання як чудо. Але чуйність і не є тим, що може бути визначене правилом,

узаконене. Це те, за що ми дійсно можемо бути лише вдячні. Обов'язок, людяності навіть увійшов у міжнародне право після Другої світової війни, але його порушення не стосуються вчинків окремих людей і кваліфікуються лише в діях представників держав та інститутів у системних та масових деструктивних проявах. А ось чуйність, очевидно, правовим обов'язком ніколи не стане і бути не може.

Вимога чуйності моральна. Ми відповідаємо їй, виявляючи увагу, розуміння, відкритість до спілкування, готовність до дієвої відповіді іншим у різних ситуаціях. Її потреба загострюється в критичний час – серед війни, хвороб і людського болю. Коли тануть нашарування повсякденності до оголення нашого й інших особистісного буття, важливо не заховатися і не перестати помічати інших, щоб егоїзм власного виживання не заглушив голос сумління. Адже можливе й пригнічення нашої чутливості від надміру страждань і болю, від втрати власного місця у світі, від розпачу переживання суспільної руїни і власної нищоти. Тоді саме й потрібно знайти момент внутрішньої тиші, зрозуміти себе й свою відповідальність перед іншими та за них. Коли у кризовий час втрачені зручності буденного життя перестають нас обмежувати, саме й виникає можливість, щоб ми, не тримаючись за втрачене або ілюзію забезпеченого існування, виявили людяність і чуйність, почали чути самих себе й інших, справжніх.

До чуйності є свій поклик, не той, що стосується справи чи вдосконалення людини. Це особлива етична самоактуалізація – бути для іншого. Як таке налаштування буття чуйність виявляє можливості і широкі обрії для нашого чуття і розуміння себе у спільному людському світі, коли голос іншого не губиться у байдужості, де на сказане буде відповідь, де йдуть назустріч. У поклику чуйності інше, інший, ніж наше *его*, заявляє свої права. Він будить, непокоїть, застерігає, підтримує, веде. Ми можемо по-різному ставитися до інших, але маємо відповідати їм. Провина лягає тягарем на того, хто вдає, немов не чує звернене до нього або й невимовлене слово. Ми винні за небажання співчувати і розуміти ближніх і нам далеких. Це не лише моральна, але й онтологічна провина. Коли кличе той, хто є з нами у світі, йому належить відповісти як за себе самого, своє буття. Ця належність походить із неспростовності буття іншого, неможливості його ігнорувати без обману хоча б у тому, що ми здатні його почути і зрозуміти.

Ми чуємо голоси до нас навіть уві сні, коли не на повну силу собі належимо. Багатозначність кликань дає змогу в різний спосіб відповідати, як кожен це розуміє і що бажає поділяти з іншими у світі. Але пробудження чуйності спонукає нас переглянути своє розуміння, для чого бути, на що зважати серед цих голосів світу, і сприяє, зрештою, відбутися події поклику, який може стати початком нашого покликання.

Отже, у цій статті нами деталізована концепція феномена покликання як відповідання людини на її буттєвий поклик. Показано що умовами виявлення поклику в такій екзистенційній структурі покликання (а також і в мотиваційному аспекті розуміння особистістю власних бажань та здібностей, підпорядкованих меті її існування) є екзистенційне налаштування на дослухання до істини власного буття та етичне налаштування на чуйність у співбутті з іншими людьми у світі. Лише в поєднанні дослухання та чуйності можливе здійснення покликання як водночас екзистенційного та етичного феномена.

Список використаної літератури

1. Гадамер Г. Диалектическая этика Платона (феноменологическая интерпретация «Филеба»). Санкт-Петербург : Санкт-Петербургское философское общество, 2000. 256 с.
2. Малахов В.А. Нагарийские тетради. Киев : Издательский дом Дмитрия Бурого, 2018. 156 с.

3. Мулярчук Є.І. Про поняття покликання. *Філософська думка*. 2017. № 3. С. 94–106.
4. Хайдеггер М. Бытие и время. Москва : «Ad Marginem», 1997. 452 с.
5. Хайдеггер М. Гераклит. Санкт-Петербург : «Владимир Даль», 2011. 504 с.
6. Шолем Г. Основные течения в еврейской мистике. Т. 1. Иерусалим : Библиотека-Алия. 1989. 303 с.

ATTENTIVENESS AND SENSITIVENESS IN THE EXPERIENCE OF CALLING: PHENOMENOLOGICAL ANALYSIS

Yevhen Muliarchuk

*National Academy of Sciences of Ukraine,
H. S. Skovoroda Institute of Philosophy
Triokhsviatytska str., 4, 01001, Kyiv, Ukraine*

The article presents the research of calling as a phenomenon of personal existence. The existential structure of calling is defined as answering to the call. The call reveals itself as a meaningful phenomenon, an appeal, which person hears and understands. Hearing and understanding of a call in the experience of calling occur via person's attentiveness to existential truth and sensitiveness towards the other people in the co-existence in the world. Attentiveness as an existential attitude is not an immediately material sense and includes in itself apart hearing readiness and resoluteness to act accordingly to person's understanding of what is hearable. The author analyzes attentiveness in the existential analytics of M. Heidegger and proves the limitedness of its arguments for the understanding of the phenomenon of calling. In Heidegger's philosophy attentiveness directed towards the truth and meaning of a human being-oneself. Whereas it is open in everyday life to hearing of the others in this attitude lacks intention to being-for-the-others, namely of the ethical dimension of world-view of a person.

The study analyzes the phenomena of logos and voice in philosophic and mystic traditions. The logos is a meaning revealing itself in human being. The voice of revelation overcomes the limits of finite existence and is an immediate discovery of over-personal being. At the same time, in the aspect of interpersonal relations is important to hear and understand the needs of the other person. It is proved that ethical attitude of sensitiveness gives the necessary for the phenomenon of calling direction for going out of the limits of individual existence and for the understanding of over-personal purpose of human existence. Sensitiveness is universal, opens a person to sympathy to everything existing and manifests the special ethical calling for goodness. Thus, the research proves the structural correlation and necessity of combination of existential attentiveness and ethical sensitiveness of a person for the experience and fulfilment of calling.

Key words: calling, call, hearing, understanding, attentiveness, sensitiveness, responding, existential truth, purpose of existence.